

amely a magyar gazdasági élet munkásaira, legalább is ideálisan, ma reáharul, könnyű átértenünk, hogy a „szakiskolai“ problémának legalább is gazdasági ága valóban megérdemli azt a mélyről átértett gondot és körültekintést, amellyel közoktatásügyi kormányzatunk e problémákat is megoldani kívánja. Ez a kérdés megérdemel jelentőségének mély átértésénél, a jószándékú javítani vágyásnál és a tényleges újjászervezésnél még *többet* is: azt, hogy végre *jól*. értelmesen és a jövőt megfelelően előkészítő és a legjobb *továbbfejlődést* biztosítóan oldassék meg.

Bodu István

Mezőgazdasági szakoktatásunk

A magyar nevelésügy egyik nagy problémája az ifjúságnak gyakorlati pályákra való irányítása. Nem mai keletű, hiszen már Széchenyit is foglalkoztatta, viszont épen az utóbbi időkben vált égetővé. Az ifjúságnak az úgynevezett szellemi foglalkozásokra való tódulása világjelenség, ami ha nálunk fokozottabban mutatkozott, jó részét nemzeti alapvonásunk okozza: a magyarban nincs sok érzék a gyakorlati pályák iránt. Azonban hogy ez a bizonyos „nemzeti jelleg“ neveléssel megváltoztatható, elméleti bizonyítás helyett arra a közismert tényre mutatok rá, hogy a hazai viszonyok közül kikérülő honfitársaink igen ügyesen tudtak elhelyezkedni külföldön a kimondott gyakorlati pályákon.

A nehéz idők már az ország határain belül is erősen megtépázták a lateiner pályák vonzóerejét. A szükség, mint hatalmas serkentő jön az iskolák serkentésére, kultúrpolitikánknak csak be kell fogni ezt a nagy hajtóerőt, hogy az ifjúságot minél nagyobb számban az anyagi javakat közvetlenül termelő foglalkozások felé tereljék.

Kétségtelen, hogy ehhez nagyobb számú, gyakorlati pályára nevelő szakiskola szükséges. Azonban nem szabad azt hinni, hogy a kérdés szakiskolák felállításával meg van oldva. Ha meggondoljuk, hogy az 1867 óta felállított „gyakorlati iskolák“ jó része az idők folyamán általános irányú iskolává, főiskolákra előkészítő kurzusokká vált, ebben nemcsak az általános közfelfogásnak volt kizárólagos része, mely a lateiner foglalkozások túlértékelésében nyilvánult meg. Eddig kevés figyelemre méltatott, de jelentős része volt benne annak az iskolapolitikának, mely elméleti elgondolások alapján és tévesen értelmezett liberalizmussal az iskolaszervezetet úgy igyekezett felépíteni, hogy mindenkinek lehetővé tette a legmagasabb fokú képzést nyújtó főiskolákra és egyetemekre való feljutást.

Igaz, hogy ép a gyakorlati élet ad alkalmat a legalacsonyabb fokról a legmagasabbra való jutásra, gyári munkás gyártulajdonos is lehet, de az is kétségtelen, hogy csak a legkivételesebb esetben, a tehetség és

szerencse különleges találkozásával. Ellenben általánosságban, szinte mondhatnám kivétel nélkül érvényesül az élet törvénye, mely szerint meghatározott munkakörökben a szükséges szakismeretknél kevesebb hátrányos, több pedig felesleges. Ebből tehát logikusan következik, hogy a gyakorlati pályákra nevelő iskoláknál határozott célt kell kitűzni, annak megfelelően az iskolát jól kiépíteni, viszont ugyanakkor a képzést le kell zárni.

Gyakorlati célt szolgáló iskolák nem egymásnak, hanem az életnek kell, hogy neveljenek, tehát azoknak az iskoláknak nem szabad kommunikálóknak lenni. Elvileg senkinek, még kivételes tehetségeknek sem kell megengedni a felette álló fokozatú iskolatípusba való átlépést. Ez talán az első pillanatra kegyetlenségnek látszik, de határozott és céltudatos körülhatárolás nélkül a kívánatos eredményt nem lehet elérni.

A gyakorlati pályákhoz szükséges szakismeretek elsajátításához minden fokozaton bizonyos mértékű alapismeret, általános előképzettség szükséges, amit a kivételes tehetség könnyen meg tud szerezni. Viszont a hiányos képzettségű tömeg előtt a felfelé vezető utat le kell zárni. Mert természetes emberi törekvés, hogy mindenki a legmagasabbra igyekszik jutni, de a gyengébb elem sehol sem szelektálódik ki oly hamar, és könyörtelenül, mint a gyakorlati életben.

Ép az élet erős követelése miatt a gyakorlati életre való nevelésnek minél alaposabbnak kell lenni. Ebből viszont az következik, hogy az iskolának kellő „gyakorlatot“ is kell adni, ennél fogva az iskola nagy tömegekkel egyszerre nem foglalkozhat.

Itt rejlik a gyakorlati pályákra nevelés legnagyobb nehézsége. Annyi szakiskolát, amennyi a gyakorlati életre átnevelendő ifjúság kiképzését biztosíthatná, felállítani anyagi okokból lehetetlen. A kérdés jó megoldását a középúton kell keresni és pedig oly módon, hogy az alsó- és középfokon, ahol az ifjúság a legtömegesebb, kétféle iskolatípust kell alkotni. Jól felszerelt, de kevés tanulóra épült *szakiskolát* a kategória vezető elemei és nagy befogadó képességű *szakirányú iskolát* a tömegek számára.

A felvázolt elvek mellett tartom lehetőnek a magyar ifjúság mezőgazdasági pályára való nevelését. Ezen elvek szerint épült ki a földművelésügyi minisztérium alá tartozó gazdasági szakoktatás.

A magyar gazdasági szakoktatás, melynek eredete 1778-ig nyúlik vissza, három tagozatból, felső-, közép- és alsó fokból áll. Az egyes tagozatok intézetei részint általános mezőgazdaságiak, részint különlegesek. Jellemző sajátosságuk, hogy alapos gyakorlati szakképzést adnak, tehát nincsenek nagy növendék létszámra berendezve. Céljuk az egyes kategóriák részére vezető elemek képzése. Mindegyik önálló és befejezett képzést ad.

Felső fokú intézetek, a gazdasági akadémiák (3) mint általánosak. Különleges képzést a felső borászati és tejgazdasági tanfolyamok adnak.

Középfokú iskolák: a középfokú gazdasági tanintézet fiúk és gazdasági felső leánynevelő intézet lányok számára, mint általános képzést nyújtók. E fokon különleges intézetek: a gazdasági szaktanító képző, a kertészeti tanintézet, a tejipari szakiskola, a kertészképző iskola.

Alsófokú iskolák: a mezőgazdasági szakiskolák, a téli gazdasági iskolák, mint általános irányúak. Különleges képzést nyújtanak: a szőlészeti és borászati szakiskolák, kertészmunkás iskolák, a különböző tejipari tanfolyamok, különböző rövidebb különleges gazdasági tanfolyamok a férfiaknál, míg a nőknél: a háziartási tanfolyamok.

A rendszeres szervezetű iskoláknál a felsőfokon az érettségi, középfokú iskoláknál 4 középiskola (kivéve a gazdasági szaktanítóképzőt, hol tanítói oklevél és a kertészeti tanintézetet, ahol 6 középiskola) s alsófokon 4 elemi iskola a felvételhez előírt képzettség.

Az elől említett elvből folyólag felsőfokon a gazdasági akadémiák, középfokon a kertészeti tanintézet és a gazdasági szaktanítóképző intézet kivételével az összes egyéb szakoktatási intézetek bizonyítványának közhivatalra jogosító jellege nincs. Tehát olyan lezárt képzést nyújtanak, mely a végzett növendéket valóban a gyakorlati élethez irányítja. A középfokú gazdasági tanintézetből kikerülő „képesített gazda“ ugyan felmehet a Műegyetem mezőgazdasági osztályára, azonban a földművelésügyi kormány célkitűzése szerint ez az iskolatípus is lezárt képzés adására hivatott.

A gazdasági szakoktatás iskolái nemcsak egyszerű iskolák, hanem működésük jelentékeny része az iskolák falain kívül esik. A tárca részére olyan közérdekű feladatokat is teljesítenek, tanácsadás, növényvédelem, kísérletek stb, mely az ismeretterjesztéssel szorosan kapcsolódik.

De foglalkozik a gazdasági szakoktatás az idősebb és már birtokban levő gazdaközönség szakirányú művelésével is. Minden évben számos 3 hónapos téli tanfolyamot rendez (ez évben 70) s ezenkívül igen sok külön előadást az egyes különleges kérdésekben.

Szerves része a szakoktatásnak a rádió, melynek útján nemcsak egyes előadásokat és időszerű tájékoztatást nyújt az ország gazdaközönségének, hanem tanfolyamokat, sőt tanulmányi kirándulásokat is rendez. Ismertető füzeteivel évente sok tízezer példányban terjeszti a gazdasági szaktudást.

De a szakoktatáshoz tartozik a népkönyvtári akció is, mely a legközelebbi hetekben az ország 2200-ik községébe juttatja el a népiesen megírt szakkönyvek sorozatát.

Azonban a földműveléssel foglalkozók minden rétegével foglalkozó és a legkülönbözőbb igényeket kielégíteni törekvő gazdasági szakoktatásunknak nagyszabású feladatához mérten kevés számú intézménye van agrár jellegű országunkban. Egyrészt a feladat nagysága, másrészt az ifjúság gyakorlati irányba való terelése végett a vallás- és közoktatásügyi minisztérium is foglalkozik szakirányú oktatással. Különösen az alsófokon, ahol az általános iskolakötelezettségre támaszkodva a földművelők azon tömegéhez igyekszik eljuttatni a gazdasági ismereteket, melyeknek nincsen módja szakiskolát végezni.

A közoktatásügyi minisztérium kötelékében a gazdasági irányú továbbképző iskolák és az önálló gazdasági népiskolák (52) az alsófokon, a felsőmezőgazdasági iskolák (4) pedig középfokon nyújtanak szakirányú oktatást. Ez utóbbiak „érettségi“ bizonyítványa azonban már előkészítő jellegűvé tette az iskolát a műszaki és gazdaságtudományi egyetem, mint felsőfokú gazdasági intézmény részére, mely egyetemnek az állatorvosi és erdészeti fakultása egyébként a legutóbbi időkig a földművelésügyi tárcához tartozott.

Végig tekintve a gazdasági szakiskolák és szakirányú iskolák rendszerén, megállapítható, hogy különösen az alsó- és középfok az, amely erőteljesebb kiépítésre szorul. S ha figyelembe vesszük, hogy az ország földjének termőképessége még koránt sincs túlzott mértékben kihasználva s a földművelők ép azon kategóriája — a kis és kisközép (15—200 holdas) birtokosoknál még hiányos a szakképzés — melyeknél fokozott jelentőségű a szaktudás s amelyeknek fiai eddigi iskolarendszerünk folytán a földtől elszakadtak, hinnünk kell, hogy a gazdasági szakiskolákra jelentős feladatukhoz mért fejlődés vár.

Dr. Jósa Béla.

Az erdélyi magyar iskolák sorsa Goldis Lászlótól Anghelescu Constantinig

(1919—1921)

Goldis László a címben mint a Nagyszebeni Román Kormányzótanács (Consiliul Dirigent) vallás- és közoktatásügyi osztályának főnöke nyer helyet. A N. R. K. T. viszont forradalmi alakulat volt. Az a gyulafehérvári román nemzetgyűlés alapította, amely 1918. december elsején, a románok által lakott magyarországi területek elszakadását kimondotta. Erre a forradalmi alakulatra, mint most utólag megállapítható, igen nagy szüksége volt a győző-hatalmaknak. A minden politikai gyakorlati iskolázottságot nélkülöző magyar forradalmi miniszter (dr. Jászi Oszkár) azt hitte ugyan, hogy ez a nemzetgyűlés és általa alapított kormányzótanács arra lesz hivatott, hogy vele, mint a magyar kormány megbízottjával tárgyaljanak. Nyilván ezért mozdította elő tőle telhetőleg a gyűlés megtartását is. Holott valójában azért volt szükség arra a kormányzótanácsra, hogy mint a bennszülött lakosság „többségének“ alakulata, segítségére legyen a megszálló román királyi csapatoknak. Segítségére legyen abban, hogy amit amaz nem tehet meg esetleg nemzetközi aggodalmakból, megtegye a megszálló hadsereg támogatásával s a „forradalmi jog“ alapján ez a forradalmi alakulat. Így pl. soroztasson az u. n. *nemzeti gárdák* részére. A gárdák azonban a román királyi hadsereg megérkezéssel annak keretébe illeszkedtek bele és azt fegyelmükkel és jófelszereltségükkel előnyösen egészítették ki.